

Jurica Polančec

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

jpolance@ffzg.hr

Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli u hrvatskom jeziku

U radu se opisuju osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli. To su glagoli kojima se može pripisati struktura izvedenog nesvršenog glagola (sekundarnog imperfektiva), a koji imaju jedno od sljedećih dvaju svojstava. Prvo, to su izvedeni nesvršeni glagoli koji imaju značenje različito od svojeg svršenog parnjaka. Drugo, to su izvedeni nesvršeni glagoli čiji je svršeni parnjak neposvjedočen u suvremenom jeziku. To su dva tipa osamostaljenih nesvršenih glagola (tip 1 i tip 2), a svaki od njih ima po tri podtipa. Riječ je o pojavi koja dosad nije bila opisana za hrvatski jezik. Klasifikacija predložena u radu temelji se na analizi 60–ak glagola. Analiza je izvršena na temelju značenja posvjedočenih u rječnicima suvremenog jezika, kao i na temelju značenja koja nisu posvjedočena u suvremenom jeziku, ali ih možemo naći u Akademijinu rječniku i Rječniku Ivekovića i Broza. U radu se ističe iznimna složenost ove pojave, zbog čega će biti potrebna njezina daljnja istraživanja. Također se pokazuje da osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli često nisu adekvatno opisani u suvremenim rječnicima hrvatskog jezika te da je prepoznavanje ove pojave važno za prikladan opis glagola u rječnicima te ispravno unakrsno povezivanje glagola koji čine vidске parove.

Uvod¹

Termin **osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagol** (engl. *orphan secondary imperfective*) osmišljen je za potrebe ovog rada po uzoru na termin osamo-

1 Ranije inačice ovog rada izložene su na znanstvenim skupovima *Time and Language* (Turku, Finska, kolovoz 2016.) i *HIDIS* (Zagreb, prosinac 2016.) te na Zagrebačkom lingvističkom krugu (ožujak 2018.). Zahvalan sam publici prisutnoj na tim trima izlaganjima, kao i dvama anonimnim recenzentima na korisnim komentarima i primjedbama. Posebnu zahvalnost dugujem kolegici Zrinki Kolaković, koja je pročitala prvu verziju članka i svojim ga komentarima znatno unaprijedila. Svi su preostali nedostaci i manjkavosti ovog rada isključivo moja odgovornost.

staljeni prefiks (engl. *orphan prefix*), predložen u Dickey (2012).² On opisuje dvije povezane pojave koje ćemo sada ukratko predstaviti.

Prvo, osamostaljenim izvedenim nesvršenim glagolom nazivamo onaj izvedeni nesvršeni glagol čije se značenje razlikuje od temeljnog svršenog glagola (odsad **tip 1**). Možemo ga oprimjeriti glagolom *predstavljati*, koji u jednom svojem značenju (‘govoriti komu čije ime i osnovne podatke o upoznavanju’) čini vidski par sa svršenim glagolom *predstaviti*.³ U drugom značenju taj glagol znači ‘biti čiji predstavnik, zastupati koga’ (*Ona nas predstavlja u sporu*). U tom značenju glagol *predstavljati* nema svršeni parnjak. Ovdje razlikujemo tri podtipa, koje ćemo u ostatku rada nazivati podtipovima 1a), 1b) i 1c) te ćemo ih detaljno predstaviti u §3.2.

Drugo, osamostaljenim izvedenim nesvršenim glagolom nazivamo i sve one nesvršene glagole koji po svojoj morfološkoj strukturi upućuju na to da su izvedeni nekim od imperfektivizacijskih sufiksâ,⁴ ali svršeni glagol od kojeg bi trebali biti izvedeni nije posvjedočen u suvremenom jeziku (odsad **tip 2**). Možemo ga oprimjeriti glagolom *iščekivati*, koji je naoko izveden od u suvremenom jeziku neposvjedočenog glagola **iščekati*. Svršeni glagol možemo pretpostaviti usporedbom s drugim glagolima istog korijena, npr. *dočekati* ~ *dočekivati*.⁵ U radu će se pokazati da su gotovo svi glagoli koje u suvremenom jeziku prepoznajemo kao glagole tipa 2 nekoć imali svršeni parnjak. Kod tipa 2 također razlikujemo tri podtipa, koje ćemo u ostatku rada nazivati podtipovima 2a), 2b) i 2c), a detaljno ćemo ih predstaviti u §3.3.

Nakon ovako kratkog uvoda može se učiniti da rad pokušava opisati dvije posve odvojene pojave. Međutim u ostatku rada pokazat će se da su gore definirana dva tipa u velikoj većini slučajeva tek dvije etape istog dijakronijskog razvojnog pravca. Naime, kao što ćemo pokazati u §4, oba su tipa dijakronijski povezana na način da je tip 1 prvi korak u procesu koji može, ali i ne mora dovesti do tipa 2.

Oba predstavljena tipa (tip 1 i tip 2) povezuje i činjenica da je u obama slučajevima riječ o glagolima koji imaju morfološku strukturu izvedenog nesvršenog glagola, ali nemaju svršeni parnjak bilo u jednom od svojih značenja ili pak u svim svojim značenjima. Iz tog razloga nazivamo ih **osamostaljenim** izvedenim nesvršenim glagolima jer su se oni po značenjskom kriteriju osamostalili od svojeg svršenog parnjaka te ih možemo promatrati kao posebnu vrstu *imperfectiva tantum* (v. Kolaković *uskoro*). Osim kod glagola podtipa 1a)

2 Dickey upotrebljava pojam *osamostaljeni prefiks* »za slavenski prefiks koji više ne dijeli temeljno prostorno značenje sa svojim prijedložnim parnjakom« (2012: 104).

3 U ovome radu rabimo aspektološku terminologiju uobičajenu u kroatistici. Tako upotrebljavamo termin *vidski par* za dva glagola suprotnog vida, a termin *vidski parnjak* za članove vidskog para. Primjerice glagoli *pogoditi* i *pogađati* čine vidski par, a jedan su drugomu parnjaci. Pri navođenju glagola koji tvore vidski par upotrebljavat ćemo tildu ‘~’, npr. *pogoditi* ~ *pogađati*.

4 Što točno znači da glagol upućuje na to da je izveden nekim od imperfektivizacijskih sufiksâ, bit će potanko objašnjeno u §2.1.

5 Iscrpní popis korijena i od njih tvorenih glagola može se naći i pretraživati u bazi CroDeriV (<http://croderiv.ffzg.hr>; Šojat, Srebačić i Štefanec 2013). Navedenu metodu usporedbe s glagolima istog korijena upotrebljavat ćemo redovito u ovom radu.

takve se glagole po značenjskom kriteriju može smatrati zasebnim jedinicama leksikona,⁶ odnosno osim kod glagola podtipa 1a) osamostaljivanje značenja dovelo je do nastanka novog leksema. Stoga bi se osamostaljivanje značenja kojem svjedočimo kod izvedenih nesvršenih glagola moglo podvesti i pod proces koji Tafra naziva leksikalizacijom (2005: 115–123), iako slučaj kakav opisujemo u ovom radu Tafra ne navodi. Osamostaljene izvedene nesvršene glagole moglo bi se prema tome nazivati i **leksikaliziranim** izvedenim nesvršenim glagolima, ali ponovno s iznimkom glagola podtipa 1a), koji imaju jedno zasebno, osamostaljeno značenje koje nije ipak zasebna lema, već je dio polisemne strukture. O problemu glagola podtipa 1a) reći ćemo nešto više u §3.2. Iz svega upravo rečenog proizlazi da pridjev **osamostaljen** može imati dva značenja. Prvo, on se može odnositi na osamostaljeno značenje unutar glagolskog leksema, odnosno osamostaljeno značenje isto je što i polisemno značenje. Drugo, pridjev osamostaljen može se odnositi na osamostaljivanje leme, odnosno leksikalizaciju. U radu ćemo upotrebljavati pridjev **osamostaljen** ponajprije u prvom smislu (osamostaljivanje značenja), kao i u slučajevima kada nije potrebno praviti razliku između dvaju značenja. Kako bismo se specifično referirali na drugo značenje (osamostaljivanje leme), upotrebljavat ćemo prema potrebi precizniji termin **leksikaliziran**.

Nadalje, o pojavi koju opisujemo ovdje vrlo se malo pisalo u jezikoslovnoj kroatistici. U većini standardnih priručnika i radova koje smo konzultirali za potrebe ovog rada osamostaljivanje značenja izvedenog nesvršenog glagola ne spominje se.⁷ Mogućnost osamostaljivanja značenja izvedenog nesvršenog glagola spominje se u rijetkim radovima, ali se osim koje usputne primjedbe u to pitanje ne ulazi dublje.⁸ Stoga je klasifikacija predstavljena u ovome radu u načelu novost u opisu morfologije hrvatskog glagola. Ipak, napomenimo da dvije pojave opisane ovdje kao tip 1 i tip 2 prepoznaje i Krile (1979).⁹ U recentnim radovima mogućnost da izvedeni nesvršeni glagol ima značenja različita od svojeg svršenog parnjaka vrlo se kratko spominje u Ridanović (2012: 348)

-
- 6 Zasebnu jedinicu leksikona obično nazivamo leksem ili leksička jedinica (Tafra 2005: 116). Leksem razumijemo kako je običaj u angloameričkoj tradiciji i većini suvremenih pristupa morfologiji, semantici i leksikologiji, za što v. Raffaelli (2015: 70–77), Marković (2012: 9) i Spencer (2013: 4).
- 7 To je jasno vidljivo primjerice u Silić (1978: 46), koji navodi da »the change in suffixes ... serves exclusively to change the aspect of verbs«. Po svemu sudeći, osamostaljivanje značenja izvedenih nesvršenih glagola nije spomenuto ni u inače praktički iscrpnom pregledu tvorbe glagola od glagola u Babić (2002: 516–554, §1756–1920a). Ta se mogućnost ne spominje ni u relevantnim odjeljcima u Silić i Pranjkić (2005: 48–58, 150–151) i Barić i dr. (2005: 228–229, 372–374). Raguž (1997: 259–260) samo kratko primjećuje da glagol *odgovarati* nema svršeni parnjak kada stoji u značenju 'biti dobro, odgovarati', ali o tome ne raspravlja dalje.
- 8 Babić (1978: 71), primjerice, dopušta mogućnost da imperfektivizacija mijenja značenje svršenog glagola.
- 9 Tih se pojava rubno dotiče i u radu Krile (1975). Napomenimo da smo radove Krile (1975) i (1979) otkrili naknadno, nakon što je prva verzija naše klasifikacije već bila predstavljena na skupu 6. *HIDIS*. Naša je klasifikacija k tomu iscrpnija i razradenija od klasifikacije koju predstavlja Krile (1979).

te na nekoliko stranica u Kolaković (*uskoro*), koja je osamostaljivanje značenja nesvršenih glagola ukratko opisala na primjeru glagola *odgovarati*.¹⁰

Ostatak je rada oblikovan u sljedeće tematske cjeline. Kako bismo dokraja razumjeli pojam izvedenog nesvršenog glagola, odnosno kako bismo razjasnili što znači gore upotrijebljeni izraz ‘morfološka struktura izvedenog nesvršenog glagola’, u odjeljku §2.1 definiramo izvedene nesvršene glagole te se u §2.2 kratko osvrćemo na njihova značenja i funkcije. Nakon toga slijedi glavni dio našeg rada gdje ćemo prvo ukratko predstaviti izvore podataka i metodu njihove obrade (§3.1), a zatim iscrpno opisati glagole tipa 1 (§3.2) i tipa 2 (§3.3) te će se na kraju nešto reći i o tome kako se navedeni tipovi osamostaljenih nesvršenih glagola predstavljaju u rječnicima suvremenog jezika (§3.4). Nakon toga ćemo dati gore već najavljena i još uvijek preliminarna dijakronijska objašnjenja promatrane pojave (§4). Rad završava zaključnim napomenama u §5, gdje ćemo ocrtati i moguće buduće korake u istraživanju ove pojave, a koji bi trebali pomoći u pronalaženju odgovora na pitanja koja su otvorena u ovom radu, ali na njih nije na zadovoljavajući način odgovoreno.

2. Izvedeni nesvršeni glagoli (sekundarni imperfektivi)

Izvedeni nesvršeni glagoli ili sekundarni imperfektivi (engl. *secondary imperfectives*) nesvršeni su glagoli koji su izvedeni od već svršenog glagola.¹¹ Pritom je posve nevažno tvori li se nesvršeni glagol od neprefigiranog (neizvedenog) svršenog glagola, kao u (1),¹² ili od prefigiranog svršenog glagola koji je prethodno izveden od nesvršenog (*doživjeti* od nesvršenog *živjeti*, uz promjenu značenja), kao u (2):

- (1) a. *sres-ti* > *sret-a-ti*
 b. *vrat-i-ti* > *vrać-a-ti*
 (2) *do-živ-je-ti* > *doživl-java-ti*

U ostatku rada služiti ćemo se sljedećim kraticama: **PF** za svršeni, a **IPF** za nesvršeni vid (npr. PF glagol, IPF glagol); zatim, izvedene nesvršene glagole zvat ćemo skraćeno **SND IPF glagolima**, a sufikse kojima se oni tvore **SND**

10 U ovome radu nismo u mogućnosti razmatrati situaciju u drugim slavenskim jezicima, ali vjerujemo da bi bilo posve neočekivano da ondje slična pojava izostane. Za ruski tu pojavu bilježi primjerice Breu (1994: 43, bilj. 22).

11 Termin je uobičajen u stranoj slavistici (v. npr. Łazorczyk 2010; Toops 1998 itd.). Kod nas je nešto rjeđi, iako se javlja kod autora koji se bave problematikom glagolskog vida (npr. Šarić 2012). Babić (2002: 532–533, §1834–1836) upotrebljava termin *sekundarna imperfektivizacija* u drugome značenju: njime se opisuju (rijetki) slučajevi nesvršenih glagola izvedenih od nesvršenih glagola, a bez promjene značenja.

12 Takvi su glagoli u slavenskim jezicima, uključujući i hrvatski, rijetki budući da je većina neizvedenih glagola nesvršena (v. npr. Babić 2002: 527, §1806; Łazorczyk 2010: 16–17; Manova 2007: 29). Morfološki gledano oni pripadaju I. vrsti (korijenski glagoli bez sufiksa, npr. *sresti*) i IV. vrsti (glagoli na *-iti*, npr. *vratiti*). U objema vrstama svršeni glagoli čine manjinu. U I. vrsti nalazimo 63 nesvršena glagola, 15 svršenih i 3 dvovidna glagola (Šojat, Srebačić i Štefanec 2013: 89), dok je u IV. vrsti svršenih glagola tek 6 % (*idem*).

IPF sufiksima. Konačno, osamostaljene izvedene nesvršene glagole zvat ćemo **osamostaljenim SND IPF glagolima**.¹³

Napomenimo samo još to da je izvođenje nesvršenih glagola (imperfektivizacija) uz prefiksaciju jedan od dvaju temeljnih tvorbenih procesa u funkcioniranju tzv. slavenskog tipa glagolskog vida (Dahl 1985: 84–89; Плунгян 2011; Plungjan 2016: 365–372). Mogućnost izvođenja novih nesvršenih glagola glavno je obilježje slavenskog tipa vida (Вимер 2001: 37–38), a iscrpno je opisana u Schuyt (1990). Perfektivizacija s pomoću prefikasa potvrđena je pak u mnogim jezicima zapadne Eurazije, ali je izvođenje novih nesvršenih glagola sustavan proces jedino u slavenskim jezicima (Аркадьев 2015).

2.1 Morfologija

U ovome odjeljku dat ćemo kratak pregled toga kojim se morfološkim sredstvima ostvaruje izvođenje SND IPF glagolâ u hrvatskom jeziku. Za prepoznavanje SND IPF glagola vjerojatno je najkorisniji princip formuliran u Babić (1978: 91): »if the verb is prefixed and imperfective, then it has not been derived through prefixation, but through imperfectivization of a perfective verb.« Navedeni princip ukratko znači to da se većina SND IPF glagola može prepoznati po tome što sadržavaju prefiks. Iako je to pravilo u načelu točno, na ovom ćemo mjestu pravila o izvođenju IPF glagola opisati nešto eksplicitnije. Prvo, naglasit ćemo još jednom da glagol od kojega polazi tvorba SND IPF glagola mora biti svršen, ali da ne mora nužno biti prefigiran (v. bilj. 12). Također, a kako kaže sâm Babić, navedeno pravilo ima smisla samo kod izvornih govornika hrvatskog jezika, koji mogu bez poteškoća prepoznati vid glagola. Drugo, bit će potrebno popisati sufikse koji sudjeluju u izvođenju SND IPF glagola. Te ćemo sufikse prema Babić (2002) podijeliti na neplodne i plodne. Babićev popis sufiksâ jedne i druge grupe dajemo u ponešto osuvremenjenom obliku, odnosno u načelu preuzimamo popis koji daje Čilaš Mikulić (2012: 68) uz još neke modifikacije. Za svaki pojedini SND IPF sufiks važno je navesti i glagolsku vrstu kojoj obično pripada svršeni član vidskog para, pri čemu slijedimo opširan opis u Babić (2002: 518–531, §1764–1827).¹⁴

Neplodni su sufiksi sljedeći:

Sufiks **-i-** dodaje se na glagole I. vrste s korijenima VOD, VOZ, NOS, LAZ; npr. *dovesti* > *dovod-i-ti*.

Sufiks **-va-/-ja-** dodaje se na glagole I. vrste; npr. *obu-ti* > *obu-va-ti* i *opi-ti* > *opi-ja-ti*. Sufiks **-va-** nalazimo i kod glagola III. vrste; npr. *sagor-je-ti* > *sagor-ije-va-ti*. Babić uzima da je u potonjem riječ o sufiksu **-ijeva-**.

Sufiksi **-a-/-ja-**, često uz prijevaj *o* > *a* i neke druge promjene (Čilaš Mikulić 2012: 67), dodaju se na glagole IV. vrste; npr. *nabav-i-ti* > *nabavl-ja-ti* i *izgovor-i-ti* > *izgovar-a-ti*. Uvjetno detaljno opisuje Babić (2002: 524–526, §1795–1802). Sufiks **-ja-** tvori nesvršene glagole i od nekih glagola III. vrste (npr. *predvid-je-ti* > *previd-a-ti*). Sufiks **-a-** koji tvori parove s glagolima

13 U radu odstupamo od pravopisnog pravila o pisanju kratica malim slovom radi bolje uočljivosti kratica.

14 Uz sufikse ne navodimo duljine niti opisujemo naglasne promjene.

tvorenima sufiksom *-nu-* (npr. *kap-nu-ti* > *kap-a-ti*) mogao bi se smatrati posebnim sufiksom.

Konačno, sufiks *-ova-* nalazimo jedino u paru *kupiti* ~ *kupovati*.¹⁵

Plodni su sufiksi *-ava-*, *-iva-* (prez. *-uje-*), *-java-* i *-jiva-*. Oni tvore nesvršene glagole od glagola svih vrsta osim VI. vrste, ali najviše od glagola IV. (*-iti*) i V. vrste (*-ati*). Ta četiri sufiksa mogu se smatrati varijantama jednog sufiksa jer se njihova raspodjela (distribucija) upravlja dvama pravilima (Babić 2002: 527–531, §1807–1827). Prvo pravilo, ovisno o duljini naglasaka, odlučuje hoće li glagol primiti varijantu *-ava-* ili varijantu *-iva-*. Drugim se pravilom određuje hoće li glagol uzeti jotirani ili nejotirani oblik pojedine varijante. Izbor jotiranog i nejotiranog oblika ovisi o fonemu kojim završava osnova te o glagolskoj vrsti svršenog glagola. Dajemo primjere za svaku od četiriju varijanti:

-ava-: *zatrpa-ti* → *zatrpa-ava-ti*

-iva-: *dopis-a-ti* → *dopis-iva-ti*

-java-: *prilagod-i-ti* (→ *prilagod-java-ti*) → *prilagod-ava-ti*

-jiva-: *iznajm-i-ti* → *iznajm-jivati-ti*.

Ova pravila nisu apsolutna te postoje određene iznimke. Iznimke vezane za izbor jotiranog i nejotiranog oblika opisane su iscrpno u Filko (*rukopis*), a iznimke vezane za izbor između varijante *-ava-* ili varijante *-iva-* opisuju se u Kuna i Mikić (2009).

Zaključno možemo navesti da se SND IPF glagol može prepoznati po tome što je on, naravno, nesvršen, po tome što gotovo uvijek ima prefiks te po nekom od gore navedenih SND IPF sufiksâ. Kod osamostaljenih SND IPF glagola zastupljeni su svi sufiksadni tvorbeni modeli.¹⁶ Važan je uvjet i to da postoji *svršeni* glagol od kojega bi SND IPF glagol bio izveden.¹⁷

Primjer glagola *gađati* u tom je smislu instruktivan. Čisto mehaničkom unatražnom morfološkom analizom mogli bismo zaključiti (ako zanemarimo očiglednu značenjsku razliku) da je taj glagol izveden iz glagola *goditi* (prema modelu *pogoditi* ~ *pogađati* ili bez prefiksa u drugom korijenu *roditi* ~ *rađati*). Međutim, budući da je i glagol *goditi* nesvršen, iz njega izvedeni glagol *gađati* ne možemo smatrati sekundarnim imperfektivom.

Drugi je poučan primjer IPF glagol *oklijevati*. On bi se mogao analizirati kao glagol s prefiksom *o-* izveden SND IPF sufiksom *-va-*, slično kao glagol

15 Sufiks *-iva-* (prez. *-iva-*) koji nalazimo u (navodnom) paru *darovati* ~ *darivati* i još nekim slučajevima (Babić 2002: 526, §1804) zanemarujemo u ovom pregledu. Njega treba razlikovati od plodnoga *-iva-* koji u prezentu postaje *-uje-* (*dopis-iva-ti* ~ *dopis-uje-m*) i koji navodimo odmah niže.

16 Osamostaljeni SND IPF također mogu dolaziti s prefiksom ili bez njega, ali je, očekivano, slučaj bez prefiksa znatno rjeđi. Na svojem popisu nalazimo dva neprefigirana osamostaljena SND IPF glagola, *zezati* (tip 1c) i *praštati* (tip 2a).

17 To je naravno nešto kompliciranije kod osamostaljenih SND IPF glagola tipa 2, koji nemaju PF parnjak u suvremenom jeziku, ali kako će se pokazati u §3.3, za praktički sve osamostaljene SND IPF glagole tipa 2 možemo dokazati da su izvedeni od (danas obično neposvjedočenog) svršenog glagola.

dospijevati od *dospjeti*. Međutim, kao što se ističe u Akademijinu rječniku (s.v. *oklijevati*), korijen sadržan u ovom glagolu nije posvjedočen ni u jednoj drugoj riječi, a taj etimon usto ne postoji ni u jednom drugom slavenskom jeziku. Stoga s tvrdnjom da je neki glagol izveden SND IPF sufiksom uvijek treba biti oprezan.

2.2 Funkcije i značenja izvedenih nesvršenih glagola

Za razliku od glagolskih prefiksâ, čije su funkcije i značenja čestim predmetom istraživanja (npr. recentno Belaj 2008; Budja 2002, 2008, 2010, 2011; Budja i Kurtović 2008; Matovac 2015; Matovac i Udier 2016; Šojat, Srebačić i Tadić 2012 te brojni radovi Ljiljane Šarić, npr. Šarić 2012, 2013; Šarić i Nedelcheva 2015, 2017; Šarić i Mikolić 2015), SND IPF sufiksi istražuju se znatno rjeđe. Razlog je tomu prilično jednostavan. U slavistici prevladava viđenje da je tvorba IPF glagola sufiksima u načelu »more regular, semantically predictable or ‘inflection-like’« nego što je to slučaj s tvorbom glagola prefiksima (Łazarczyk 2010: 6; usp. i Dickey 2000: 9). Navedeno viđenje sekundarne imperfektivizacije proizlazi iz opažanja da tvorba glagola SND IPF sufiksima nikada ne mijenja značenje glagola (Łazarczyk 2010: 105). Ipak, ista autorica ispravno primjećuje da su funkcije sekundarne imperfektivizacije »typically assumed rather than investigated« (Łazarczyk 2010: 104). Stoga ne treba čuditi da nešto podrobnije istraživanje takvih glagola pokazuje semantičke osobitosti koje smo predstavili u uvodu (§1), a kojima ćemo se vratiti s detaljnijim opisom u §3.

Napomenimo ovdje i to da sama tvrdnja da SND IPF sufiksi ne mijenjaju značenje glagola nije netočna. Naime, kao što ćemo pokazati u §3.2 na primjeru glagola *predstavljati*, sufiks za tvorbu SND IPF glagola (to je u slučaju glagola *predstavljati* sufiks *-ja-*) ne mijenja značenje glagola, već se značenje mijenja kod već tvorenog SND IPF glagola.¹⁸ Dakle, sufiksom *-ja-* od PF glagola *predstaviti* dobivamo njegov vidski parnjak *predstavljati* istog značenja i suprotnog vida, a taj SND IPF zatim dobiva nova značenja koja se osamostaljuju (i eventualno leksikaliziraju) od temeljnog značenja SND IPF glagola. Stoga je puno preciznije reći da SND IPF glagoli mogu imati značenja koja nisu istovjetna svim značenjima njihovog PF glagola, ali važno je pritom naglasiti da u promjeni značenja SND IPF sufiks kao takav nema nikakvu izravnu ulogu. Toj tezi u prilog govori i činjenica da osamostaljivanje značenja IPF glagola nije posvjedočeno samo kod SND IPF glagola. Isto se može naći i kod neizvedenih nesvršenih glagola, primjerice kod glagola *činiti* kao u primjeru *Djeca će činiti polovicu našeg zbora* (Krile 1979: 170).¹⁹

Ono što se u slavistici puno češće opisuje jesu *funkcije* SND IPF sufiksâ, odnosno činjenica da ti sufiksi donose značenje nesvršenog vida. U domaćoj jezikoslovnoj literaturi nalazimo brojne usputne komentare o tome kako nijedan od dvaju vidova (PF i IPF) nema jedno monolitno značenje, već je dobro poznato

18 Nasuprot tomu, glagolski prefiksi imaju u navedenom smislu značenje te kod prefiksa u mnogim slučajevima novo značenje nastaje kompozicionalno od značenja prefiksa i značenja temeljnog glagola.

19 Leksikalizacija kombinacije prefiksa i glagola također je bogato posvjedočena.

da oba vida unutar općenitije funkcije svršenosti/nesvršenosti imaju određena dodatna, razrađenija značenja. Kod nesvršenog vida te se dvije specifičnije funkcije obično nazivaju trajnost (durativnost) i učestalost (frekventativnost) (v. pregled u Čilaš Mikulić 2012: 49–50; isto za ruski kaže Janda 2007: 618). Stoga, kada se primjerice u Barić i dr. (2005: 226, §616) kaže da se kod vidskih parova opreci po vidu često pridružuje i neka druga značenjska razlika, oni nikako ne misle na dodatna značenja SND IPF glagolâ kakva mi opisujemo, već se referiraju na specifičnije funkcije glagolskog vida kao što su već spomenuta trajnost i učestalost. Specifičnije funkcije IPF vida nisu izravno relevantne za naš članak te o njima nećemo govoriti u ostatku članka.²⁰

3. Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli

3.1. Izvori podataka i metoda opisa

Za potrebe ovog rada obrađeno je i opisano 60–ak glagola koje smo mogli jednoznačno klasificirati kao osamostaljene izvedene nesvršene (SND IPF) glagole.²¹ U obradi primjera služili smo se različitim metodama za osamostaljene SND IPF glagole tipa 1 i osamostaljene SND IPF glagole tipa 2. S obzirom na to da je kod prvih (tip 1, §3.2) riječ o IPF glagolima s posebnim značenjem izvedenima od PF glagola koji su posvjedočeni u suvremenom jeziku, u istraživanju smo se služili naravno rječnicima suvremenog hrvatskog jezika. Ti su rječnici ponajprije *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika* (VRH), *Hrvatski jezični portal* (HJP), *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (ŠkRj) te *Rječnik hrvatskoga jezika* (RHJ).

Kod glagola tipa 2, analiziranih u §3.3, gdje je riječ o IPF glagolima s posebnim značenjima izvedenima od PF glagola koji nisu posvjedočeni u suvremenom jeziku (ili su rubno posvjedočeni), bilo nam je potrebno za istraživanje obraditi starija značenja takvih glagola. Stoga smo se za potrebe toga dijela istraživanja najviše služili Akademijinim rječnikom (ARj) te u manjoj mjeri Rječnikom Ivekovića i Broza (IB). Ta je metoda posuđena iz dijakronijske semantike (Raffaelli 2009), ali je manje istančana jer nisu konzultirani i drugi stariji leksikografski izvori (npr. Benešićev rječnik). Ipak, ARj daje prilično dobar pregled posvjedočenih značenja. U §3.3 također smo se služili pretragama u mrežnom korpusu *hrWaC v2.2* (Ljubešić i Klubička 2014).

20 Te su funkcije u vezi s tzv. leksičkim vidom glagola (Čilaš Mikulić 2012: 79), koji se još naziva i akcionalnost glagola, akcionalni razred glagola, aspektni razred glagola, akcionsart glagola (Novak Milić 2011; Tatevosov 2002: 317). Tim se problemom bave radovi kao što su Cochrane (1978), Čilaš Mikulić (2012), Polančec (2015), Matasović (2016) te posebno iscrpno Kolaković (*uskoro*).

21 Broj od 60–ak primjera koje navodimo u ovom radu sigurno nije konačan. Dok smo završavali ovaj rad, dosjetili smo se još nekoliko potencijalnih osamostaljenih SND IPF glagola: *izdržavati koga*, *izdržavati kaznu*, *oskudijevati*, *odstupati (od pravila)*, *dospijevati* (o računu), *ogovarati koga*, *oglašavati*, *osjećati se*, *zadirati*, *sačinjavati* te *predstavljati* (u primjeru *To mi ništa ne predstavlja*), ali ih nismo imali vremena obraditi i uključiti u analizu.

3.2. Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli: tip 1

Tip 1, podsjetimo, obuhvaća izvedene nesvršene glagole čije se značenje razlikuje od temeljnog svršenog glagola. U uvodu smo najavili tri podtipa koje ćemo sada detaljnije predstaviti.

Podtip 1a) obuhvaća slučajeve u kojima izvedeni nesvršeni glagol ima više značenja od kojih su neka povezana sa značenjem polazišnog svršenog glagola, ali mu nisu istovjetna. Primjer je tog podtipa glagol *predstavljati*, koji smo spomenuli u uvodu. Ovdje ćemo shematski prikazati neka od njegovih glavnih značenja slijedeći definicije u ŠkRj i VRH:²²

	<i>predstaviti</i> (PF)	<i>predstavljati</i> (IPF)
Ia.	govoriti komu čije ime i osnovne podatke o upoznavanju: <i>predstaviti novog učitelja</i>	govoriti komu čije ime i osnovne podatke o upoznavanju: <i>predstavljati novog učitelja</i>
Ib.	prigodnim okupljanjem obavijestiti javnost o čemu novom: <i>predstaviti novu knjigu</i>	prigodnim okupljanjem obavješćivati javnost o čemu novom: <i>predstavljati novu knjigu</i>
II.	–	biti čiji predstavnik, zastupati koga: <i>predstavljati koga u sporu</i>

Tablica 1. Odlomak rječničke natuknice za glagole *predstaviti* i *predstavljati*.

U značenjima koja smo označili kao Ia i Ib možemo vidjeti da glagol *predstavljati* funkcionira kao vidski parnjak glagolu *predstaviti* i da među tim glagolima nema razlike u značenju. To se jasno očituje u posve jednakom značenju rečenica sa svršenim i nesvršenim glagolom. Nasuprot tomu, značenje koje smo u tablici označili kao II nema ekvivalent u svršenom glagolu. Ako bismo pokušali upotrijebiti svršeni glagol, dobili bismo besmislenu rečenicu *?predstaviti koga u sporu*. Stoga glagole *predstaviti* i *predstavljati* možemo nazvati **asimetričnim vidskim parom**. Taj pojam predložen je jer postojeća vidska terminologija nema naziv koji bi opisao slučaj koji opisujemo ovdje. Razlikovanje između parova i parnjaka, koje predlažu Cvikić i Jelaska (2007: 192), ustanovljeno je kako bi se razlučio slučaj kada glagol pri afiksaciji mijenja *način vršenja radnje* i tada one govore o vidskim parovima. Rezultat je toga novi glagol koji ima novo značenje i čije značenje uzimamo sa zatvorenog popisa različitih načina vršenja glagolske radnje. Budući da se u našem slučaju događa to da značenje ne mijenja sâm sufiks, nego se značenje već postojećeg sufigiranog glagola *osamostaljuje* (§2.2), kao i to da su promjene u značenju većinom idiosinkratične (dakle ne pripadaju ograničenom popisu), smatramo da je nastala potreba da se taj slučaj opiše novim nazivom.

Ako bismo željeli nešto egzaktnije definirati podtip 1a), mogli bismo to učiniti s pomoću opažanja da taj tip definira vrlo jasna značenjska veza između SND IPF glagola u obliku u kojem je parnjak svršenom glagolu (npr. gore Ia

²² Definicije u ovom i narednim odjeljcima uzimane su iz ŠkRj, VRH i HJP. Često su radi konciznosti kraćene ili parafrazirane.

i Ib) te osamostaljenog SND IPF glagola (npr. gore II). Drugim riječima, kod glagola *predstavljati* očituje se polisemija. U slučaju glagola *predstavljati* ta se značenjska veza najbolje očituje u dvoznačnim primjerima kao što je *Ona nas predstavlja na sajmu*, gdje predstavlja može značiti ‘Ona predstavlja nas i naše proizvode na sajmu’, kao i ‘Ona je naša predstavica na sajmu’. Smatramo da se na sličan, vrlo jasan način, značenjska veza očituje i u osamostaljenom SND IPF glagolu *odskakati* ‘isticati se’ u odnosu prema osnovnom značenju *odskočiti/odskakati* (*Lopta je odskočila / odskače od zida*).²³

Ostali glagoli na koje smo naišli, a klasificirali smo ih kao podtip 1a) jesu sljedeći: *obećavati* (neprijel.), *upravljati čime*, *spadati u što*, *polaziti što te odgovarati* u dvama značenjima: *odgovarati što* (npr. *zemljopis*) i *odgovarati za što* ‘snositi krivnju’ (npr. *za zločin*). Te glagole možemo izdvojiti od prethodnih dvaju glagola (*predstavljati* i *odskakati*) po tome što oni kao osamostaljeni SND IPF glagoli imaju argumentnu strukturu različitu od glagola s temeljnim značenjem. Tako je glagol *obećavati*, kao u primjeru *Mlada kolegica obećava* (‘ima perspektivu’), neprijelazan za razliku od prijelaznog glagola *obećavati što* ‘dati obećanje’. Slično je i kod *upravljati čime* (usp. *upraviti/upravljati brod* i *upraviti/upravljati pogled*), zatim *spadati u što* (usp. *spadaju mu hlače / spale su mu hlače*), *polaziti* (npr. *tečaj*) (usp. *poći / polaziti kamo* ili \emptyset ‘kretati na put’), te *odgovarati* u obama navedenim značenjima (usp. temeljno značenje u primjeru *odgovoriti/odgovarati učitelju na pitanje*). Smatramo da je u svim četirima slučajevima veza temeljnog značenja SND IPF glagola i značenja osamostaljenog SND IPF glagola intuitivno jasna, iako ju je možda u nekim slučajevima teško precizirati.

Pri klasifikaciji glagola u podtip 1a) susreli smo s dvama problemima. Prvi je taj da ponekad nismo sigurni radi li se kod pojedinog glagola o značenjskoj nijansi koja je kontekstno uvjetovano proširenje temeljnog značenja (Raffaelli 2015: 185; Raffaelli 2009: 73–74) ili se susrećemo s već osamostaljenim zasebnim značenjem. Na polisemiju u načelu jednoznačno upućuje razlika u argumentnoj strukturi, kao gore u *obećavati* (neprijel.) itd. (Goddard 1998: 19–20). U slučajevima kada nema razlike u argumentnoj strukturi glagola razlikovanje polisemije i značenjske nijanse može biti vrlo teško. U ovome radu nije nam u fokusu interesa detaljna značenjska analiza te se tim problemom nećemo baviti u ostatku teksta. Iz tog razloga pri klasifikaciji glagola isključili smo sve problematične primjere. Ipak, željeli bismo naglasiti da bi to bilo plodno područje istraživanja te bi se na njih moglo primijeniti postojeće modele analize polisemnih struktura (npr. Raffaelli 2009: pogl. 4).

Drugi problem ima veze s granicama polisemije i homonimije, odnosno s odlukom ima li neko zasebno značenje doista značenjsku vezu s izvornim značenjem (polisemija) ili se ta veza izgubila ili je čak nikada nije ni bilo (homonimija). Taj problem raspravljamo detaljnije u nastavku u vezi s podtipom 1b), koji obuhvaća upravo primjere (vjerojatne) homonimije.

23 Za glagol *odskakati* ‘isticati se’ može se naći potvrda i u svršenom vidu, odnosno posvjedočen je glagol *odskočiti* sa značenjem ‘istaknuti’. S obzirom na njihovu rijetkost moguće je da su te potvrde primjeri nekonvencionaliziranih »instant-tvorbi«.

Podtip 1b) odnosi se na slučajeve slične podtipu 1a) s tom razlikom da je ovdje riječ o tome da SND IPF glagol ima barem jedno značenje za koje se može reći da je *nepovezano* sa značenjem njegova (morfološki) PF parnjaka. Primjerice, glagol *iznositi* može biti dio vidskoga para *iznijeti/iznositi* ili može biti zasebni leksem *iznositi koliko* sa značenjem ‘koštati’. Za razliku od podtipa 1a), gdje se kod osamostaljenog značenja još osjeća veza s temeljnim značenjem (npr. kod *predstavljati*), kod podtipa 1b) takva je motivacija u načelu odsutna. Stoga se kod podtipa 1a) može govoriti o odnosu polisemije, kao što smo već rekli, a kod podtipa 1b) o odnosu homonimije, odnosno u našem konkretnom slučaju o dvama leksemima *iznositi*₁ (PF *iznijeti*) i *iznositi*₂ (bez PF).²⁴ Razlikovanje dvaju podtipova složeno je jednako kao što je složeno razlikovanje polisemije i homonimije. Kao što je razvidno iz rasprave o podtipu 1a), naš glavni, iako nesavršen, kriterij koji rabimo za razlikovanje polisemije i homonimije jest postojanje značenjske veze,²⁵ odnosno oslanjamo se na stupanj značenjske providnosti ili transparentnosti (Raffaelli 2015: 281–284).²⁶

Razlikovanje između polisemije i homonimije u rijetkim je slučajevima nekontroverzno. Takvi su nekontroverzni slučajevi, primjerice, glagoli *predstavljati* (polisemija) i *iznositi* (homonimija).²⁷ U većini slučajeva teško je jednoznačno odrediti je li riječ o polisemiji i homonimiji, što je naravno posljedica stupnjevitosti i dinamičke naravi razlikovanja između navedenih dviju jezičnih pojavnosti (Raffaelli 2015: 187–191). Stoga ne inzistiramo na čvrstom razlikovanju podtipova 1a) i 1b), ali smo na ovome mjestu odlučili dati popis glagola za koje smatramo da bi se mogli razumjeti kao glagoli podtipa 1b), odnosno kao primjeri homonimskog odnosa među IPF glagolima.²⁸ Za te glagole nećemo jednoznačno tvrditi da pripadaju podtipu 1b), već ih izdvajamo za buduća razmatranja. U potencijalne glagole podtipa 1b), pored već navedenog *iznositi*, uključili bismo sljedeće: *navijati za koga/što* (usp. *naviti/navijati budilicu*); *predavati komu što* ‘poučavati’ (usp. *predati/predavati pismo*); *pristajati komu/čemu* (usp. *pristati/pristajati na što*); *zavlačiti koga* ili *neprijel*. (usp. *zavučiti/zavlačiti ruku u džep*). Smatramo da je nekima od glagola lakše prepoznati potencijalnu značenjsku motivaciju (npr. *predavati* od metafore *predavati znanje komu*), dok je zasigurno vrlo teško kod drugih (npr. *navijati za koga*). Stoga na ovom mjestu više nećemo raspravljati o klasifikaciji. Umjesto toga raspraviti ćemo još nekoliko pitanja vezanih za podtipove 1a) i 1b).

U rječnicima hrvatskog jezika opis upravo navedenih glagola s obzirom na polisemiju i homonimiju ne poklapa se uvijek s našim opisom. Primjerice, u

24 Drugim riječima, kod polisemije riječ je o jednom leksemu s više značenja, a kod homonimije svako pojedino značenje pripisujemo zasebnom leksemu.

25 Povremeno ćemo se niže osvrnuti i na etimološki kriterij (Raffaelli 2015: 188–189). O problemima s tim kriterijem vidi i Spencer (2013: 52).

26 U nekim se teorijskim pristupima morfologiji polisemija potpuno napušta u korist homonimije, odnosno svako zasebno značenje pripisuje se novom leksemu (Spencer 2013: 4, 53–54).

27 Čak i u slučaju glagola *iznositi koliko*, koji prema nama doista predstavlja jasan primjer homonimije, rječnici suvremenog jezika donose različita rješenja. Homonimsko rješenje (s dvije natuknice) imaju VRH i ŠkRj, a polisemno (s jednom natuknicom) HJP i RHJ.

28 Neki autori, kao Raffaelli (2009: 130–133), upotrebljavaju pojam polisemni leksemi bliski homonimima kao svojevrzni prijelazni tip između polisemije i homonimije.

ŠkRj kao zasebne natuknice navode se *iznositi*, *navijati* i *predavati*, a *pristajati* se navodi zajedno s *pristajati* ‘reći da’, kao i *zavlačiti* zajedno sa *zavlačiti* ‘uvlačeći stavljati’. S druge strane, u VRH kao zasebne natuknice navode se *iznositi*, *predavati*, dok je *navijati* jedna natuknica, kao što su i *pristajati* te *zavlačiti*.

Razlikovanje između polisemije i homonimije, odnosno između podtipova 1a) i 1b) povezano je i s pitanjem uporabe termina osamostaljeni i leksikalizirani SND IPF glagoli. Podsjetimo, u uvodu (§1) smo naveli da se glagoli podtipa 1a) izdvajaju od svih ostalih osamostaljenih SND IPF glagola po tome što se njihova osamostaljena značenja ne može opisati kao zasebne jedinice leksikona, odnosno ne može ih se nazivati leksikaliziranim SND IPF glagolima. Drugim riječima, kod glagola podtipa 1a) osamostaljuje se **značenje** (jedno ili rjeđe više njih, npr. kod *odgovarati*), ali se ne izdvaja u novi leksem. Nasuprot tomu kod podtipa 1b) osamostaljeno značenje više nije značenjski motivirano te stoga govorimo o novom leksemu (npr. već spomenuti *iznositi* 2).

Iz dosadašnje rasprave moglo bi se zaključiti da su svi slučajevi eventualne homonimije rezultat gubitka značenjske veze. To bi ukratko značilo da su svi glagoli podtipa 1b) izvorno glagoli podtipa 1a) i da su nastali homonimizacijom polisemne strukture (Tafra 2005: 269; Raffaelli 2015: 187), odnosno da su glagoli podtipa 1b) nastali iz glagola podtipa 1a) leksikalizacijom jednog osamostaljenog značenja unutar polisemne strukture. Zanimljivo je primijetiti da na jednoznačan primjer takve promjene zasad nismo naišli i to pitanje stoga zahtijeva daljnja istraživanja. Suprotno tomu nastanak podtipa 1b) može se u jednom dijelu primjera objasniti nekim drugim procesima.

Prvo, nastanak podtipa 1b) može se opisati sljedećim scenarijem. Može se dogoditi da polisemni nesvršeni glagol koji u svim svojim značenjima ima svršeni parnjak u jednom trenutku izgubi svoj PF parnjak, ali u *samo jednom* od svojih značenja. Podatci iz ARj i IB pokazuju da su primjer takvog scenarija osamostaljeni SND IPF glagoli *iznositi koliko* i *pristajati komu*, za koje oba rječnika navode danas nestale svršene parnjake (*iznijeti koliko*, *pristati komu*). Gubitkom svršenog parnjaka moguće je da se gubi i jedan dio motivacije u polisemnoj strukturi te se pridonosi homonimizaciji osamostaljenog nesvršenog glagola.²⁹

Drugo, moguće je da su neka od osamostaljenih značenja podtipa 1b) nastala kalkiranjem. Jedan takav primjer jest osamostaljeni glagol *odgovarati komu/čemu* ‘pristajati dobro uza što; biti pogodan’.³⁰ Iako ARj i IB ne govore ništa o povijesti tog značenja, ono posve odgovara njemačkom glagolu *ent-sprechen*, koji se sastoji od glagola *sprechen* ‘govoriti’ i prefiksa *ent-*³¹ te se

29 Nestanak svršenog glagola proces je koji nalazimo i kod glagola tipa 2 (v. §3.3).

30 Ovo je već treće osamostaljeno značenje glagola *odgovarati* koje predstavljamo u ovom članku. Prva smo dva, podsjetimo, svrstali u podtip 1a).

31 Površni pregled glagolskih lema s prefiksom *ent-* u Hansen–Kokoruš i dr. (2005) upućuje da su najčešći hrvatski ekvivalent tog prefiksa hrvatski prefiksi *raz-* i *od-*. Potonji, dakako, vidimo i u *odgovarati*.

čini razumnim zaključiti da je u ovom slučaju možda došlo do kalkiranja.³² To bi značilo da je glagol *odgovarati* u značenju ‘pristajati dobro uza što; biti pogodan’ nastao prefiksarno–sufiksalsnom tvorbom³³ pod utjecajem njemačkog glagola. Taj bi se slučaj mogao podvesti pod jedan od Ullmannova četiri izvora polisemije, utjecaj stranih riječi (Ullmann 1969: 221–222), iako smo u ovom konkretnom slučaju skloniji homonimskoj, a ne polisemnoj analizi promatranog glagola.³⁴ O mogućim primjerima kalkiranja govorit ćemo i kod glagola tipa 2 niže (§3.3).

Zaključno možemo reći da klasifikacija glagola u podtipove 1a) i 1b) nije apsolutna. Te smo podtipove u klasifikaciji uspostavili prema prototipnim primjerima kao što su *predstavljati koga* ‘biti čiji predstavnik’ (podtip 1a) i *iznositi koliko* ‘koštati’ (podtip 1b). Razne druge granične i manje prototipne primjere teže je jednoznačno klasificirati te različiti istraživači mogu o takvim primjerima imati različita mišljenja. Ono o čemu treba voditi računa jest to da u takvim odlukama treba biti svjestan da čvrste granice između polisemije i homonimije nema te da će u mnogim slučajevima kriteriji biti ponešto proizvoljni. Ono što je pritom najvažnije jest dosljedna provedba tih kriterija, posebice u izradi rječnika.

Konačno, **podtip 1c)** opisuje slučaj kada su izvedeni SND IPF glagol i njegov PF parnjak povezani isključivo morfološki, a značenja im se razlikuju, odnosno ne može ih se smatrati vidskim parovima ni u kojem od njihovih značenja. Takav su primjer glagoli *smetati* (IPF) i *smesti* (PF). Njihova se morfološka povezanost može utvrditi usporedbom s pravim vidskim parovima istog korijena, npr. *ometati* (IPF) i *omesti* (PF), gdje vidimo potpuno istovjetan morfološki obrazac: IPF glagol izveden je sufiksom *-a-* od PF glagola I. vrste.

Prvo ćemo navesti nekoliko nekontroverznih primjera. Takvi su parovi *zezati koga* ‘zadirkirivati koga, šaliti se s kim’ prema *zeznuti koga* ‘prevariti koga’, a njemu je po značenjima blizak i par *zajebavati* prema *zajebati*. Nadalje ovdje nalazimo i glagol *podlijegati* (prez. *podliježem*) ‘biti obavezan nečemu’ prema *podleći* ‘stradati od’,³⁵ glagol *ponositi se* ‘biti ponosan’ prema *ponijeti se* (*na kakav način*)³⁶ i glagol *zasjedati* ‘održavati sjednicu’ prema *zasjesti* ‘predugo sjediti’. Glagoli *sažalijevati koga* prema *sažaliti se nad* dodatno se razlikuju po morfološkom ustroju jer je svršeni parnjak povratan i po argumentnoj strukturi, ali se njihova značenja čine prilično bliskima.³⁷ Glagol *utjecati* ima

32 Napomenimo da izvorno značenje glagola *odgovarati* ‘davati odgovor(e)’ odgovara posve različitom njemačkom glagolu (*antworten*), odnosno njemački glagol *entsprechen* nema istu značenjsku strukturu kao hrvatski glagol.

33 Prefiksarno–sufiksalsna tvorba nije opisana kao mogućnost za tvorbu glagola od glagola u hrvatskom jeziku. Npr. Babić (2002: 555–557, §1922–1932) u opisu prefiksarno–sufiksalsne tvorbe ne spominje tu mogućnost ni mogućnost tvorbe glagola od glagola tim tipom (spominje samo imenice, pridjeve i rubno priloge).

34 Rječnici se ne slažu (npr. VRH i ŠkRj).

35 Taj je glagol zanimljiv jer su oba značenja mogući kalk prema njemačkom *unterliegen* (dosl. *pod- + ležati*), koji može značiti i ‘podlijegati’ i ‘podleći’.

36 Taj je primjer zanimljiv jer postoji i drugi SND IPF glagol *ponašati se*, koji je semantički sličniji PF glagolu *ponijeti se*, ali nismo sigurni možemo li ga smatrati osamostaljenim SND IPF glagolom.

37 ŠkRj ih opisuje gotovo identičnim definicijama, ali ih ne povezuje unakrsno.

dva osamostaljena značenja (*utjecati na koga* i *utjecati u* npr. *Drava utječe u Dunav kod Aljmaša*) prema PF *uteći komu* ‘pobjeći (od koga/komu)’.

Na kraju navodimo dva glagola, *počivati* i *zamarati*, kod kojih je klasifikacija problematična zbog neslaganja između značenja koje donose rječnici i značenja koja tim glagolima pripisuje autor ovih redaka. Prema nama poznatim značenjima ti bi se glagoli trebali svrstati u podtip 1c), dok bi se prema rječničkim definicijama oni trebali svrstati u podtip 1a). Prvo ćemo navesti nama poznata značenja glagola *počivati* i njegovog PF parnjaka *počinuti*:

<i>počivati</i> (IPF)	<i>počinuti</i> (PF)
1. <i>počivati na</i> : imati uporište u čemu, temeljiti se na čemu	1. (neprijel.) provesti vrijeme u odmoru
2. (neprijel.) biti u grobu	

Budući da prema ovim značenjima PF i IPF glagol ne dijele nijedno značenje, glagol *počivati* svrstali smo u podtip 1c). Nasuprot tomu ŠkRj (s.v. *počinuti* i *počivati*) navodi da i PF glagol *počivati* može značiti ‘provoditi vrijeme u odmoru’, a isto tvrdi i VRH s primjerom *počivati u naslonjaču*. Ako se ta činjenica uzme u obzir, onda bismo glagol *počivati* morali klasificirati kao glagol podtipa 1a), dakle glagol s jednim osamostaljenim značenjem koje je jasno povezano s temeljnim – naime, lako se može zamisliti veza između ležanja, spavanja i ležanja u grobu. Takvo je značenje nama nepoznato, ali budući da je zabilježeno u rječnicima te da je nekim govornicima poznato (Tomislava Bošnjak–Botica, os. priop.),³⁸ moramo dopustiti da postoje međugovorničke razlike kod tog glagola te se stoga njegova konačna klasifikacija glagola ne može izvršiti.

Što se tiče glagola *zamarati*, nama je poznat u značenju ‘gnjaviti koga’, dok nam je za njegov PF parnjak *zamoriti* poznato isključivo značenje ‘dovesti koga do umora’. Budući da prema tim značenjima PF i IPF glagol ne dijele značenje, glagol *zamarati* svrstali smo u podtip 1c). Nasuprot tomu ŠkRj (s.v. *zamoriti* i *zamarati*) navodi da *zamarati* znači isto što i *zamoriti*, odnosno ‘dovesti koga do umora’. Njihov je primjer *zamoriti/zamarati djecu vježbanjem*.³⁹ HJP tvrdi isto te navodi da *zamarati* ima i značenje ‘gnjaviti koga’. Prema HJP i ŠkRj, dakle, taj bi glagol pripadao podtipu 1a), ponovno zbog značenjske veze između umaranja i gnjavljenja. Rečenice *Zamoriti djecu vježbanjem* i *Zamarati djecu vježbanjem* autoru ovih redaka ne znače isto jer prva rečenica znači ‘umoriti djecu vježbanjem’, a druga ‘gnjaviti djecu vježbanjem’. Ponovno, budući da je značenje ‘dovesti koga do umora’ zabilježeno u rječnicima, moramo dopustiti da postoje međugovorničke razlike i kod tog glagola te se stoga ni njegova konačna klasifikacija ne može izvršiti.⁴⁰

38 Na isto nas je uputila i jedna od recenzentica rada, koja navodi značenja ‘odmarati se’ i ‘mirovati’ za glagol *počivati*.

39 U VRH nalazimo identičnu natuknicu.

40 Ponovno, ista recenzentica upozorila nas je da za nju povratni glagol *zamarati se* ima i značenje ‘postajati umoran’, kao u npr. *Lako se zamaram*. Nama to značenje nije poznato.

3.3. Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli: tip 2

Tip 2 obuhvaća sve one nesvršene glagole koji po svojoj morfološkoj strukturi upućuju na to da su izvedeni nekim od imperfektivizacijskih sufiksâ, ali svršeni glagol od kojeg bi trebali biti izvedeni nije posvjedočen u suvremenom jeziku.⁴¹ Razlikujemo tri podtipa.

Podtip 2a) obuhvaća izvedene nesvršene glagole čiji je svršeni parnjak poznat, ali je tek marginalno prisutan u suvremenom hrvatskom jeziku. To je svojevrсни prijelazni podtip. Takav je primjer glagol *praštati* koji je izveden od svršenoga glagola *prostiti* (VRH, s.v. *praštati*). Glagol *prostiti* danas je rjeđak te ga je zamijenio njegov bliski sinonim *oprostiti*, osim u nekim izrazima kao što su *da prostiš/prostitute* i sl. Drugi bi takav glagol bio *prokišnjavati*, čiji je PF parnjak *prokisnuti* posvjedočen u svim suvremenim rječnicima (HJP, VRH, RHJ), nama je poznat iako rubno te je u korpusu *hrWaC* vrlo slabo posvjedočen (37 potvrda prema oko 1.500 potvrda za *prokišnjavati*).

Podtip 2b) obuhvaća glagole čiji svršeni parnjak nije posvjedočen u suvremenom jeziku, ali ga nalazimo u ARj i/li IB. Primjer je takva glagola *smatrati*, koji bi trebao biti izveden od svršenog *smotriti* (usp. *razmotriti* ~ *razmatrati*). Iako je autoru ovih redaka taj glagol, kao i njegovo značenje, nepoznat, glagol *smotriti* nalazimo u rječnicima gdje se navodi da znači ‘spaziti, opaziti, uočiti’ (HJP, RHJ, VRH). Bez obzira na to, tvrdit ćemo da taj glagol nije dio suvremenog hrvatskog jezika. Kako bismo potkrijepili tu tvrdnju, u korpusu *hrWaC* pretražili smo oblik *smotr.*^{*42} i dobili samo devet potvrda,⁴³ većinom u tekstovima iz starijeg jezika dostupnima na internetu. Time se potvrđuje i intuicija autora ovoga rada da je riječ o glagolu koji više nije živ u suvremenom jeziku. Mnogo su lakši primjeri glagola kao što je *zahtijevati*, koji bi trebao biti izveden od glagola **zahtjeti*. Taj glagol nije posvjedočen ni u jednom suvremenom rječniku (VRH, HJP, RHJ), ali ga se može naći u ARj i IB. Po tome možemo biti prilično sigurni da je riječ o glagolu iščezlom iz suvremenog jezika.

Razliku između podtipova 2a) i 2b) teško je podvući, kao i kod podtipova 1a) i 1b) (v. §3.2) te je u ovom radu navodimo vrlo načelno. Točna klasifikacija bit će moguća tek nakon detaljne korpusne analize kojom bi se mogla poduprijeti intuicija govornikâ o tome koji se glagol rabi u suvremenom jeziku, a koji ne. Dobar je primjer nejasnog statusa gore spomenuti glagol *prokisnuti*.

U nastavku dajemo popis SND IPF glagola za čije se svršene parnjake s visokom razinom sigurnosti može tvrditi da nisu dio suvremenog hrvatskog jezika. Dijelimo ih na glagole koji su potvrđeni u rječnicima suvremenog jezika (Tablica 2) i one koji su potvrđeni isključivo u ARj i/li IB (Tablica 3). Glagole koji su potvrđeni u rječnicima suvremenog jezika nismo provjeravali

41 Pravidno glagol ovoga tipa bio bi *surađivati* jer ima strukturu s prefiksom i SND IPF sufiksom *-jiva-*. Međutim, prefiks *su-* ne perfektivizira te se stoga ne može očekivati PF glagol **surađiti*. Ipak, glagol je zanimljiv jer se može smatrati primjerom prefiksno-sufiksne tvorbe glagola od glagola (v. bilj. 30).

42 Dodatni kriterij potrage bio je to da nadeni oblik mora biti glagol. Tako smo izbjegli oblike imenice *smotra*.

43 Za oblik *smatra.* * nalazimo više od pola milijuna potvrda.

pojedinačno u korpusu, za što će biti potrebno zasebno istraživanje. Prvo donosimo glagole koji su potvrđeni u rječnicima suvremenog jezika.⁴⁴

Osamostaljeni SND IPF	PF glagol	PF glagol u ARj/IB	IPF glagol u ARj/IB	PF glagol u suvr. rječnicima (HJP, RHJ, VRH)
<i>potkradati koga</i> ili neprijel. ‘pomalo i u tajnosti krati’	<i>potkrasti</i>	ARj: <i>potkrasti</i> ‘ukrasti potajno’	(nije posebno potvrđeno)	HJP, RHJ, VRH: <i>potkrasti</i> ‘ukrasti malo’
<i>raspolagati čime</i>	<i>raspoložiti</i>	ARj: <i>raspoložiti</i> ‘razmjestiti; odrediti’	ARj: <i>raspolagati</i> ima isto značenje kao PF (‘razmještati; određivati’); potvrđeno je i današnje značenje kao osamostaljeno	RHJ, HJP, VRH: <i>raspoložiti</i> ‘učiniti raspoloženim’ (usp. pridjev <i>raspoložen</i>)
<i>razgovarati s kime</i>	<i>razgovoriti</i>	ARj: <i>razgovoriti</i> ‘razgovorom utješiti, raspoložiti, zabaviti’	ARj: <i>razgovarati</i> ima isto značenje (‘tješiti, zabavljati itd.’); potvrđeno je i današnje značenje kao osamostaljeno	HJP, RHJ, VRH: <i>razgovoriti</i> ‘razgovorom utješiti, raspoložiti, zabaviti’
<i>smatrati</i>	<i>smotriti</i>	ARj <i>smotriti</i> ‘spaziti, opaziti, uočiti’; ARj još daje i značenje ‘smisliti, zaključiti’	(nije posebno potvrđeno)	HJP, VRH, RHJ: <i>smotriti</i> ‘spaziti, opaziti, uočiti’

44 U ovoj se tablici prvo navodi SND IPF te zatim danas neposvjedočeni PF glagol od kojeg je izveden. Nakon toga se navode značenja za PF glagol u ARj/IB te značenja za IPF glagol u istim rječnicima. To činimo kako bismo pokazali da su značenja mnogih danas osamostaljenih SND IPF glagola posvjedočena kao osamostaljena (dakle bez ekvivalenta u PF glagolu) već u ranijim jezičnim stanjima. To će nam biti važno za raspravu u §4. Na kraju donosimo potvrde tih glagola u suvremenim rječnicima.

Osamostaljeni SND IPF	PF glagol	PF glagol u ARj/IB	IPF glagol u ARj/IB	PF glagol u suvr. rječnicima (HJP, RHJ, VRH)
<i>uzdržavati koga</i>	<i>uzdržati</i>	ARj, IB: <i>uzdržati koga/što</i> ‘učiniti da što ostane kako jest, gdje jest, održati na mjestu’	u ARj <i>uzdržavati</i> je kao IPF parnjak od <i>uzdržati</i> ; ARj navodi i dva posebna značenja za IPF: ‘ustezati što’ te suvremeno značenje ‘financijski pomagati’	HJP, VRH: samo povratni <i>uzdržati se</i> RHJ ima <i>uzdržati</i> ‘zadržati, zaustaviti; spasiti, održati; svladati, suspregnuti’ te se <i>uzdržavati</i> uparuje samo sa značenjima ‘svladati, suspregnuti’
<i>uživati u čemu, uživati što</i>	<i>užiti</i>	ARj: <i>užiti</i> ‘poslužiti se čim na svoju korist, na svoj užitak’	ARj: <i>uživati što</i> jest PF parnjak od <i>užiti</i> ; u ARj značenje <i>uživati (u čemu)</i> nema ekvivalent u PF glagolu	VRH ima <i>užiti</i> ‘osjetiti zadovoljstvo, užitak u čemu’ i označuje se kao zastarjelica HJP ima značenje ‘zadovoljiti se uživajući, nauživati se čega’, koje se označuje kao arhaično
<i>zagovarati</i>	<i>zagovoriti</i>	ARj, IB: <i>zagovoriti</i> ima dva značenja, ‘zadržati koga razgovorom’ te ‘braniti koga, zauzimati se za koga’	ARj, IB: <i>zagovarati</i> je parnjak od obaju značenja te može značiti ‘zadržavati koga’ ili ‘braniti koga, zauzimati se za koga’ u ARj glagol nema nijedno osamostaljeno značenje	RHJ: <i>zagovoriti</i> ‘zadržati razgovorom; zauzeti se za koga’; <i>zagovarati</i> samo značenje ‘zauzimati se za koga’ VRH: <i>zagovoriti koga</i> ‘zauzeti se za koga zagovorom’; značenje ‘zadržati koga razgovorom’ samo povratno HJP: samo povratno ‘zadržati se u razgovoru’

Tablica 2. Glagoli podtipa 2b) čiji su PF parnjaci potvrđeni u rječnicima suvremenog jezika.

U sljedećoj tablici navodimo glagole čiji PF parnjaci nisu potvrđeni u rječnicima suvremenog jezika:⁴⁵

Osamostaljeni SND IPF	PF glagol	Potvrda za PF glagol u ARj/IB	IPF glagol u ARj i IB
<i>iščekivati</i>	<i>iščekati</i>	IB/ARj: <i>iščekati</i> ‘dočekati, načekati se’	ARj: IPF <i>iščekivati</i> parnjak je od PF <i>iščekati</i> ; bilježi se osamostaljeno značenje ‘željno čekati’
<i>iziskivati</i>	<i>iziskati</i>	ARj: <i>iziskati</i> ‘istražiti, proučiti’	ARj: značenja PF i IPF glagola već su praktički odvojena te <i>iziskivati</i> znači ponajprije ‘zahtijevati’, puno rjede isto što i <i>iziskati</i>
<i>izvirati</i>	<i>izvreći</i>	ARj: <i>izvirati</i> upućuje na <i>izvreći</i> ; dajemo primjer <i>Iz kamena vode izvriše</i> (P. Vuletić)	ARj: <i>izvirati</i> upućuje na <i>izvreći</i>
<i>ponirati</i>	* <i>ponrijeti</i> > <i>pondrijeti</i>	Glagol <i>ponirati</i> trebao bi prema ARj imati PF <i>ponrijeti</i> (prema <i>umirati</i> ~ <i>umrijeti</i>), ali je posvjedočeno samo <i>pondrijeti</i> , vjerojatno s epentetskim <i>d</i> (ARj: <i>s.v. pondrijeti</i>); značenje isto kao IPF	kao u suvremenom jeziku
<i>pregovarati</i>	<i>pregovoriti</i>	ARj: <i>pregovoriti</i> ‘uvjeriti, nagovoriti’; znatno manje potvrda od IPF <i>pregovarati</i> (<i>se</i>)	ARj: samo <i>pregovarati se</i> (<i>pregovarati</i> je rijetko) ‘raspravljati’ i navodi se (<i>s.v. pregovarati se</i>) da taj glagol nema u značenju puno veze s <i>pregovoriti</i>
<i>zahtijevati</i>	<i>zahtjeti</i>	ARj: <i>zahtjeti</i> ili <i>zahotjeti</i> ‘poželjeti’ IB: ‘zaiskati’	ARj: <i>zahtijevati</i> ‘tražiti, iskati; željeti’
<i>zaudarati</i>	<i>zaudariti</i>	ARj: <i>zaudariti</i> ‘zamirisati, zasmrdjeti’ ⁴⁶	kao u suvremenom jeziku

Tablica 3. Glagoli podtipa 2b) čiji PF parnjaci nisu potvrđeni u rječnicima suvremenog jezika.

⁴⁵ Tablica je identična kao prethodna s iznimkom posljednjeg stupca, naravno.

⁴⁶ Za ovaj glagol i Krile navodi da ne postoji PF **zaudariti* (1979: 172).

Takoder, nestali PF parnjaci glagola podtipa 2b) vrlo često imaju posve drugačije značenje od suvremenog značenja. O važnosti te činjenice reći ćemo nešto više u §4 niže.

Konačno, **podtip 2c)** obuhvaća glagole za koje nije posvjedočen glagol od kojeg bi trebali biti izvedeni (*očekivati* < **očekati*). Tvrdnja da nema glagola od kojega bi bili izvedeni temelji se na izostanku potvrda u ARj i IB. Stoga se ne može isključiti da je izostanak potvrde stvar slučajnosti, odnosno da bi neko buduće istraživanje moglo pokazati da se u nekim od tih slučajeva radi o glagolima podtipa 2b). Našli smo samo dva takva glagola, jer je za sve ostale glagole bilo moguće naći potvrde za PF parnjak.

Prvi je takav glagol *podrazumijevati* kod kojeg doista nema PF parnjaka **podrazumjeti* (ARj). Međutim ARj navodi da je glagol posuđen iz ruskog *podrazumyvat'* te se čini da se u vrijeme nastanka toga sveska (sv. 10 izašao je 1931. godine) glagol tek počeo širiti.

Drugi je takav glagol *očekivati*. ARj daje jednu potvrdu za povratni *očekati* se u Stulićevu rječniku, ali se napominje da je to jedina potvrda. *Očekivati* je pak posvjedočen tek u Vukovu rječniku. Ponovno, slično kao u §3.2, za taj bi se glagol moglo spekulirati da je tvoren prefiksarno–sufiksalmom tvorbom, ponovno kalkiranjem i to prema njemačkom *er-warten*.⁴⁷

3.4. Osamostaljeni SND IPF u rječnicima

U ovome odjeljku raspravljamo o osamostaljenim SND IPF glagolima kao svojevrsnom leksikografskom problemu. Govori se o tome kako se navedeni tipovi osamostaljenih nesvršenih glagola predstavljaju u rječnicima. Problemi se ponajprije tiču glagola tipa 1, a glagola tipa 2 u manjoj mjeri.

S jedne strane, s osamostaljenim SND IPF glagolima tipa 2 problemi imaju veze s nekritičkim uključivanjem u rječnike glagola koji po svemu sudeći nisu živi u suvremenom hrvatskom jeziku, kao što smo vidjeli u §3.3 s glagolom *smotriti*. Problem je ponajprije u tome što bi se takvi glagoli u rječnicima trebali redovito označavati kao zastarjelice, što se rijetko čini.⁴⁸

S druge strane, s tipom 1 problemi su prilično brojni. Jedan od njih nedosljedno je razlikovanje homonimije i polisemije, o čemu smo nešto rekli u §3.2, gdje su navedeni i neki primjeri neslaganja između naše klasifikacije i rješenja koja su ponudena u dvama rječnicima (ŠkRj i VRH).

Veći je problem onaj koji se tiče predstavljanja glagola podtipova 1a) i 1b) (§3.2). Podsjetimo, to su svi oni slučajevi kod kojih SND IPF glagol ima jedno ili više osamostaljenih značenja koje ne nalazimo kod PF glagola (npr. *predstavljati*). U takvim slučajevima rječnička struktura natuknice sa SND IPF glagolom vrlo se često u potpunosti unakrsno povezuje sa PF glagolom iako nemaju sva značenja SND IPF glagola svoj ekvivalent u PF glagolu.

47 Glagol *warten* znači 'čekati'. Njemačkom prefiksu *er-* odgovaraju brojni prefiksi u hrvatskom, ali nije jasno u kojoj je mjeri to prefiks *o(b)-* te stoga naša pretpostavka o kalkiranju ovisi o tome možemo li povezati prefiks *er-* s hrvatskim *o(b)-*. Za to će biti potrebna daljnja istraživanja.

48 Jedini glagol koji je tako označen jest *užiti* (u HJP i VRH – u RHJ ga se ne navodi).

Taj problem nismo detaljno istraživali te ćemo predstaviti samo nekoliko ilustrativnih primjera. Problemi tog tipa prisutni su u svim rječnicima kojima smo se služili za obradbu glagola tipa 1 (HJP, VRH, ŠkRj).

Uzmimo primjer glagola tipa *zavlačiti*, koji smo odredili kao osamostaljeni SND IPF glagol podtipa 1b), dakle kao homonimizirani glagol. U ŠkRj navode se dva značenja: ‘uvlačeći stavljati što u što, ispred ili iza čega’ s primjerom *zavlačiti ruku u rupu* te značenje ‘činiti da što traje dulje’ s primjerom *zavlačiti razgovor*. Za cijelu natuknicu upućuje se na natuknicu *zavući* kao vidski parnjak. Međutim, takvo je rješenje pogrešno jer se u primjeru *zavlačiti razgovor* ne može upotrijebiti glagol *zavući* (**zavući razgovor*), za razliku od prvog primjera gdje je svršeni glagol moguć (*zavući ruku u rupu*). U VRH na sličan način cjelokupna natuknica *zavlačiti* upućuje na PF *zavući*. U HJP natuknica *zavlačiti* ne upućuje na natuknicu *zavući*.

Podsjetimo se u ovom kontekstu još i primjera glagola *zamarati*, koji smo opisali u §3.2 u vezi s glagolima podtipa 1c). Za nj smo tamo prepoznali da se leksikografska obradba možda ne može proglasiti netočnom, već je možda riječ o međugovorničkim razlikama.

Kao što vidimo, problemi tog tipa tiču se dakle ponajprije glagola podtipova 1a) i 1b), ali nalazimo i pogreške s glagolima tipa 1c). Tako u HJP natuknica *zasjedati* upućuje na *zasjesti*, gdje se uopće ne navodi značenje koji bi imalo veze sa značenjem glagola *zasjedati* (‘održavati sjednicu’).

Takve pogreške pokazuju nam da je važno u leksikografskoj obradbi voditi računa o fenomenu osamostaljenih SND IPF glagola, a osobito o fenomenu asimetričnih vidskih parova.⁴⁹

4. Dijakronijska veza tipova 1 i 2

U ovom odjeljku iznijet ćemo hipotezu da se u većini slučajeva za osamostaljene SND IPF glagole tipa 2 može pretpostaviti da su nastali iz ranijeg tipa 1, konkretno podtipa 1a). Time ćemo pokazati da osamostaljeni SND IPF glagoli doista u najvećem broju slučajeva čine jednu pojavu te da tipovi 1 i 2 predstavljaju dvije etape u razvoju osamostaljenih SND IPF glagola, pri čemu tip 1 predstavlja prvu etapu tog razvoja. Iz tipa 1 mogu se, ali i ne moraju, razviti osamostaljeni SND IPF glagoli tipa 2. Ipak, kao što smo vidjeli u §3.3, osamostaljeni SND IPF glagoli tipa 2 mogu nastati i posuđivanjem (*podrazumijevati*), a moguće je i kalkiranjem (*očekivati*).

Tezu o dijakronijskoj povezanosti osamostaljenih SND IPF glagola tipa 1 i tipa 2 poduprijet ćemo podacima koje smo za neke od analiziranih glagola prikupili u ARj. S jedne strane, glagoli *raspolagati*, *razgovarati* i *uzdržavati*, inače glagoli podtipa 2b) u suvremenom jeziku, u ARj posvjedočeni su kao glagoli podtipa 1a/1b (v. Tablica 2, stupac ‘IPF glagol u ARj/IB’). Suvremeno osa-

49 Jedna od recenzentica upozorila nas je da su mnogi leksikografi itekako svjesni problema s unakrsnim povezivanjem vidskih parnjaka koji se ne poklapaju u svim značenjima (naš tip 1), ali da se često ta povezivanja unutar određenih programskih paketa ne provode jer znatno usporavaju i usložnjaju leksikografski proces.

mostaljeno značenje tih glagola potvrđeno je dakle u ARj, ali su ti IPF glagoli imali i druga značenja koja su pak imala svoje PF parnjake. S druge strane, glagoli *pregovarati* i *iziskivati*, glagoli podtipa 2b) u suvremenom jeziku, u ARj potvrđeni su već praktički kao glagoli podtipa 1c) (v. Tablica 3, stupac ‘IPF glagol u ARj/IB’), odnosno u ARj ti glagoli imaju PF parnjake posve različita značenja.⁵⁰ Točne korake u prijelazu kojem svjedočimo kod pet upravo navedenih glagola nije u ovome trenutku moguće utvrditi, ali možemo predložiti sljedeći scenarij.

Glagoli tipa 2 nastaju od glagola podtipa 1a) kroz ove korake.⁵¹ Na početku osamostaljeno značenje jedno je od značenja unutar polisemne strukture (kao u npr. *predstavljati*). Takvo osamostaljeno značenje može postati dominantno i u konačnici posve istisnuti sva druga značenja **nesvršenog** glagola. Time zapravo nastaje podtip 1c) (npr. *smetati*). Ako osamostaljeno značenje SND IPF glagola posve istisne sva ostala značenja IPF glagola, PF glagol gubi svoj IPF parnjak, a time (tj. gubljenjem značenjske veze između članova vidskog para) gubi i dio svoje funkcionalnosti. Time se može prouzročiti i njegov nestanak. Na taj način možemo dobiti osamostaljene glagole podtipa 2b) posredstvom stanja u kojem glagol prvo pripada podtipu 1c). Nadalje, vjerojatno se može spekulirati i o mogućnosti da dominantno osamostaljeno nesvršeno značenje istovremeno istisne i nesvršeni glagol i njegov svršeni parnjak, čime dobivamo glagol podtipa 2b) bez posredstva stanja u kojem glagol pripada podtipu 1c).

To je, dakle, u obama slučajevima specifičan scenarij u kojemu novo polisemno značenje SND IPF glagola s vremenom »izgura« izvorno značenje koje se očituje u svršeno–nesvršenom paru. Time se pokazuje da taloženje novih značenja u postojeću strukturu (Raffaelli 2015: 185) ipak može dovesti do nestanka zatečenih značenja. Ono što ostaje nejasno jest je li uzrok gubljenja značenja koja su zajednička nesvršenom i svršenom članu para uvijek povezan s osamostaljivanjem jednog od značenja nesvršenog člana, a odgovor na to pitanje zahtijevat će daljnja istraživanja.

5. Zaključne napomene

U ovome smo radu prikazali preliminarnu analizu pojave koju smo nazvali osamostaljenim izvedenim nesvršenim glagolima. Tu smo pojavu definirali kao svaki slučaj u kojem glagol kojemu se može pripisati struktura izvedenog nesvršenog glagola ima različito značenje od svojeg svršenog parnjaka (tip 1) ili taj svršeni parnjak čak nije ni posvjedočen (tip 2). Oba smo tipa detaljno predstavili u §3.2 (tip 1) i §3.3 (tip 2). Pokazali smo da su dva tipa u mnogim slučajevima dijakronijski povezana, odnosno da su mnogi glagoli tipa 2 izvorno pripadali tipu 1 (§4).

50 Treba dodati da je u ARj glagol *pregovarati* potvrđen primarno u povratnom obliku.

51 Nismo sigurni koje je mjesto podtipa 1b) na ovom razvojnom pravcu. Podsjetimo da teza o dijakronijskoj vezi ne vrijedi nužno za podtipove 1a) i 1b), odnosno ne može se uvijek tvrditi da podtip 1b) nastaje od 1a) i sl. O tome smo opširno raspravili u §3.2.

Oba su tipa podijeljena u tri dodatna podtipa. Kako smo naglasili na više mjesta u radu, ti su podtipovi ustanovljeni na prototipnim primjerima glagola te klasifikacija svakog pojedinog glagola ovisi o različitim čimbenicima koje pojedini istraživač uzima u obzir. To je osobito prisutno kod odluke o klasifikaciji glagola u podtipove 1a) i 1b), koja prije svega ovisi o istraživačevim kriterijima za razlikovanje polisemije i homonimije. Također smo naveli niz primjera gdje se rječnici i sami govornici mogu razlikovati u intuiciji (*počivati* i *zamarati* u §3.2).

Smatramo da su u radu otvorena dva važna pitanja na koja u njemu nismo mogli odgovoriti. Prvo je pitanje o točnome tijeku nastanka osamostaljenih SND IPF glagola. U više smo navrata u članku spekulirali o tome te se čini da se u mnogim slučajevima nastanak različitih podtipova može pripisati ovim pojavama:

- podtip 1a) može nastati konvencionalizacijom značenjske nijanse, čime nastaje polisemija (§3.2), npr. *predstavljati*
- podtip 1b) mogao bi nastati homonimizacijom (depolisemizacijom) od podtipa 1a), ali za taj proces zasad nemamo potvrda
- podtip 1b) može nastati tako da jedno od značenja koje dolazi u PF–IPF glagolskom paru izgubi PF član para (§3.2), npr. *iznositi*, *pristajati*
- podtip 2 nastaje od tipa 1, što je posvjedočeno za glagole *raspolagati*, *razgovarati* i *uzdržavati* te *pregovarati* i *iziskivati* (§4).

Nastanak tipa 2 ističe se kao područje koje posebno obećava u budućim istraživanjima, a to se osobito tiče testiranja hipoteza koje smo iznijeli u §4. Usto će se kao poseban izazov pokazati svaki pokušaj da se svi gore pobrojani koraci u dijakronijskom razvoju povežu u jedan razvojni scenarij. Zasad ostaje otvorenim pitanjem je li to uopće moguće.

Drugo je otvoreno pitanje utjecaj kalkiranja na nastanak raznih podtipova osamostaljenih SND IPF glagola. U radu smo pokazali da se na kalkiranje može posumnjati u nastanku više tipova osamostaljenih SND IPF (npr. kod podtipa 1b) u *odgovarati komu* i podtipa 2c) u *očekivati*). Da bi se do kraja razumio utjecaj kalkiranja u ovom konkretnom slučaju, trebalo bi općenito istražiti povijesni utjecaj njemačkog i drugih jezika na leksik hrvatskog jezika.

Ponovno ćemo naglasiti tvrdnju iznesenu u §2.2 da nastanak osamostaljenih izvedenih nesvršenih glagola nema izravne veze s imperfektivizacijskim sufiksima, odnosno imperfektivizacijski sufixi kao takvi ne mijenjaju značenje glagola. Promjena značenja događa se kod već tvorenog nesvršenog glagola i proces je koji nalazimo i kod neizvedenih nesvršenih glagola.

Naše je istraživanje u ovom radu u mnogim aspektima preliminarno. Kao što smo već naglasili, istraživanje povijesti većine glagola spomenutih u ovom radu ostaje predmetom budućih istraživanja. To osobito uključuje iscrpno istraživanje posvjedočenih značenja u što većem broju starih rječnika i drugih izvora. Usto, smatramo da bi istančanje semantičke analize suvremenih

značenja i značenja posvjedočenih u ranijim jezičnim faza znatno obogatile naše razumijevanje osamostaljenih SND IPF glagola kao jezične pojavnosti.

Konačno, smatramo da smo u ovom radu jasno pokazali da su osamostaljeni nesvršeni izvedeni glagoli fenomen bogato zastupljen u hrvatskom jeziku. Možemo se samo nadati da će ovaj rad pomoći osvještavanju postojanja te pojave te da će se to odraziti i u leksikografskoj praksi. Nadamo se da će u tome pomoći i termin **asimetrični vidski parovi**, kojim se opisuju svi slučajevi koje smo ovdje klasificirali kao podtip 1a), odnosno slučajevi polise-mnih nesvršenih glagola koji se ne mogu u svim svojim značenjima unakrsno u rječniku povezati sa svojim svršenim parnjakom.

KRATICE I OZNAKE

KRATICE

PF	nesvršeni vid
IPF	svršeni vid
SND IPF glagol	izvedeni nesvršeni glagol
SND IPF sufiks	sufiks za tvorbu izvedenih nesvršenih glagola
osamostaljeni SND IPF glagol	osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagol

Klasifikacija i oznake osamostaljenih izvedenih nesvršenih glagola	
podtip 1a)	izvedeni nesvršeni glagol ima više značenja od kojih su neka povezana sa značenjem polazišnog svršenog glagola, ali mu nisu istovjetna (npr. <i>predstavljati</i>)
podtip 1b)	izvedeni nesvršeni glagol ima barem jedno značenje za koje se može reći da je značenjski <i>nepovezano</i> sa značenjem njegova PF parnjaka (npr. <i>iznositi</i>)
podtip 1c)	izvedeni nesvršeni glagol i njegov svršeni parnjak povezani su isključivo morfološki, tj. značenja im se u potpunosti razlikuju
podtip 2a)	izvedeni nesvršeni glagol čiji je svršeni parnjak poznat, ali je tek marginalno prisutan u suvremenom hrvatskom jeziku (npr. <i>praštati</i>)
podtip 2b)	izvedeni nesvršeni glagol čiji svršeni parnjak nije posvjedočen u suvremenom hrvatskom jeziku, ali ga nalazimo u Akademijinu rječniku i/ili Rječniku Ivekovića i Broza (npr. <i>smatrati</i>)
podtip 2c)	izvedeni nesvršeni glagol čiji svršeni parnjak nije posvjedočen ni u suvremenom hrvatskom jeziku ni u Akademijinu rječniku i/ili Rječniku Ivekovića i Broza (npr. <i>očekivati</i>)

Bibliografija

- ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, I–XXIII*. 1881. – 1976. Zagreb: JAZU.
- Babić, Stjepan (1978). Imperfectivization and the Types of Prefix–Derivation. Filipović, Rudolf ur. *Contrastive analysis of English and Serbo–Croatian. Vol. 2: Verbal aspect. Word order*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 71–100.
- Babić, Stjepan (2002). *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. 3. poboljšano izd. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; Nakladni zavod Globus.
- Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević i Marija Znika (2005). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Belaj, Branimir (2008). *Jezik, prostor i konceptualizacija*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
- Breu, Walter (1994). Interactions Between Lexical, Temporal and Aspectual Meanings. *Studies in Language* 18(1): 23–44, <https://doi.org/10.1075/sl.18.1.03bre>
- Budja, Jurica i Ivana Kurtović (2008). Afiksalna tvorba glagola u dijalektnim rječnicima. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 14: 173–186.
- Budja, Jurica (2002). Dopune značenjima glagolnih predmetaka u hrvatskome. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 27(1): 49–93.
- Budja, Jurica (2008). *Značenja glagolskoga prefiksa za- u hrvatskom*. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu.
- Budja, Jurica (2010). *O- kao fakultativni alomorf glagolskoga prefiksa od-*. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 35(1): 21–34.
- Budja, Jurica (2011). Delimitativni glagolni *po-* u hrvatskom i ostalim štokavskim jezicima. *Croatia et Slavica Iadertina* 6(6): 89–119.
- Cochrane, Nancy (1978). Some Problems in the Representation of Verbal Aspect Pairs in the Lexicon. Filipović, Rudolf ur. *Contrastive analysis of English and Serbo–Croatian. Vol. 2: Verbal aspect. Word order*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 101–139.
- Cvikić, Lidija i Zrinka Jelaska (2007). Složenost ovladavanja glagolskim vidom u inojezičnome hrvatskome. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 2(4): 190–216.
- Dickey, Stephen M. (2000). *Parameters of Slavic aspect: a cognitive approach*. Stanford: Center for the Study of Language and Information.
- Dickey, Stephen M. (2012). Orphan prefixes and the grammaticalization of aspect in South Slavic. *Jezikoslovlje* 13(1): 71–105.
- Filko, Matea (rukopis). Raspodjela fonema na granici tvorbene osnove i sufikasa *-iva-/-jiva-* i *-ava-/-java-*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Goddard, Cliff (1998). *Semantic Analysis: A Practical Introduction*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Hansen–Kokoruš, Renate, Josip Matešić i Dunja Brozović Rončević (ur.) (2005). *Njemačko–hrvatski univerzalni rječnik*. Zagreb: Nakladni Zavod Globus; Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- HJP: Hrvatski jezični portal. Dostupno na <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (pristup 1. ožujka 2018.)
- IB = Iveković, Franjo i Ivan Broz (2009 [š1901]). *Rječnik hrvatskoga jezika. Sv. 1, A–O. Sv. 2, P–Ž*. Zagreb: Dominović.
- Janda, Laura A. (2007). Aspectual clusters of Russian verbs. *Studies in Language* 31(3): 607–648, <https://doi.org/10.1075/sl.31.3.04jan>
- Kolaković, Zrinka (uskoro). *Dvoaspektni glagoli – razlike između (p)opisa u priručnicima i stanja u korpusu s posebnim osvrtom na uporabu izvornih govornika*. Doktorska disertacija. Sveučilište u Regensburgu i Sveučilište u Zagrebu.
- Krile, Ivo (1975). Gramatička struktura glagola *pretvoriti (se)* i *pretvarati (se)*. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 23(5): 152–156.

- Krile, Ivo (1979). Podudarnost formalnih i značenjskih sadržaja u prefiksnoj i sufiksnoj tvorbi nekih glagolskih oblika. *Filologija* 9: 169–175.
- Kuna, Branko i Ana Mikić (2009). Sinonim(ič)nost i uporaba glagola na *-avati/-ivati-*. *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 3[33](3[53]): 33–50.
- Łazarczyk, Agnieszka Agata (2010). *Decomposing Slavic aspect: the role of aspectual morphology in Polish and other Slavic languages*. Doktorska disertacija. University of Southern California.
- Manova, Stela (2007). On derivation–inflection character of Bulgarian aspect. *Welt der Slaven* 52: 21–46.
- Matasović, Ranko (2016). Aspect and Aktionsart in Slavic, Inflection and Derivation in Role and Reference Grammar. Kailuweit, Rolf, Lisann Künkel i Eva Staudinger, ur. *Applying and Expanding Role and Reference Grammar*. Freiburg: Freiburg University Press, 55–69.
- Matovac, Darko i Lucija Sanda Udier (2016). Modeli poučavanja značenja glagolskih prefikasa i prefigiranih glagola u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika. *Jezikoslovlje* 17(3): 495–518.
- Matovac, Darko (2015). Značenjski opis glagolskog prefiksa *s-* u hrvatskom jeziku. Belaj, Branimir, ur. *Dimenzije značenja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Zagrebačka slavistička škola, 165–188.
- Novak Milić, Jasna (2011). Što je što u aspektologiji. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 2(10): 125–143.
- Plungjan, Vladimir A. (2016). *Opća morfologija i gramatička semantika: uvod u problematiku*. Preveo Petar Vuković. Zagreb: Srednja Europa.
- Polančec, Jurica (2015). Što nam aktionsart glagola može reći o njegovu vidu. Udier, Sanda Lucija i Kristina Cergol Kovačević, ur. *Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja*. Zagreb: Srednja Europa; Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 75–88.
- Raffaelli, Ida (2009). *Značenje kroz vrijeme: poglavlja iz dijakronijske semantike*. Zagreb: Disput.
- Raffaelli, Ida (2015). *O značenju: uvod u semantiku*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Raguž, Dragutin (1997). *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.
- RHJ: Šonje, Jure (ur.) (2000). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža; Školska knjiga.
- Ridanović, Midhat (2012). *Bosnian for foreigners: with a comprehensive grammar*. Sarajevo: Rabic.
- Schuyt, Roel (1990). *The morphology of Slavic verbal aspect: a descriptive and historical study*. Amsterdam; Atlanta, GA: Rodopi.
- Silić, Josip i Ivo Pranjković (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Silić, Josip (1978). An Approach to the Study of Aspectuality in the Croatian Literary Language. Filipović, Rudolf, ur. *Contrastive analysis of English and Serbo-Croatian. Vol. 2: Verbal aspect. Word order*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 42–70.
- Šarić, Ljiljana (2012). Prefiksi kao sredstvo perfektivizacije: semantički prazne jedinice? *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja* 23(2): 7–20.
- Šarić, Ljiljana (2012). A cognitive semantic account of the prefix *uz-* in Croatian. *Jezikoslovlje* 13(1): 191–218.
- Šarić, Ljiljana (2013). The verbal prefix *na-* in Croatian: A cognitive linguistic analysis. *Suvremena lingvistika* 39(75): 45–74.
- Šarić, Ljiljana i Svetlana Nedelcheva (2015). The verbal prefix *o(b)-* in Croatian and Bulgarian: The semantic network and challenges of a corpus-based study. *Suvremena lingvistika* 41(80): 149–179.
- Šarić, Ljiljana i Petra Mikolić (2016). A semantic analysis of the verbal prefix *o(b)-* in Croatian. *Croatica et Slavica Iadertina* 11/2(11): 249–283.
- Šarić, Ljiljana i Svetlana Nedelcheva (2017). The verbal prefix *u-* in Croatian and Bulgarian. *Languages in Contrast*. Online First. <https://doi.org/10.1075/lic.16015.sar>
- ŠkRJ = Birtić, Matea i dr. (2012). *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga; Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

- Šojat, Krešimir, Matea Srebačić i Marko Tadić (2012). Derivational and Semantic Relations of Croatian Verbs. *Journal of Language Modelling* 0(1): 111–142, <http://dx.doi.org/10.15398/jlm.v0i1.34>
- Šojat, Krešimir, Matea Srebačić i Vanja Štefanec (2013). CroDeriV i morfološka raščlamba hrvatskoga glagola. *Suvremena lingvistika* 39(75): 75–96.
- Tafra, Branka (2005). *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Tatevosov, Sergej (2002). The parameter of actionality. *Linguistic Typology* 6(3): 317–401, <https://doi.org/10.1515/lity.2003.003>
- Toops, Gary H. (1998). The scope of «secondary» imperfectivization in Bulgarian, Russian, and Upper Sorbian. Maguire, Robert A. i Alan Timberlake, ur. *American Contributions to the Twelfth International Congress of Slavists. Cracow, August–September 1998*. Bloomington, IN: Slavica, 515–529.
- VRH = Jojić, Ljiljana (ur.) (2015). *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Аркадьев, Петр Михайлович (2015). Ареальная типология префиксального перфектива (на материале языков Европы и Кавказа). Москва: Языки славянской культуры.
- Вимер, Бьёрн. (2001). Аспектуальные парадигмы и лексическое значение русских и литовских глаголов. Опыт сопоставления с точки зрения лексикализации и грамматикализации. *Вопросы языкознания / Voprosy jazykoznanija* 2001(2): 26–58.
- Плунгян, Владимир А. (2011). Типологические аспекты славянской аспектологии (некоторые дополнения к теме). *Scando-Slavica* 57(2): 290–309, <https://doi.org/10.1080/00806765.2011.631785>

Orphan Secondary Imperfectives in Croatian

The paper deals with the phenomenon of orphan secondary imperfectives in the Croatian language. Orphan imperfectives are secondary imperfectives that are either semantically different from their perfective partner or whose perfective partner is unattested in contemporary Croatian. These two types of orphan secondary imperfectives can be further divided into three subtypes. This study is the first account of this phenomenon in Croatian. The proposed classification is based on an analysis of some 60 Croatian verbs that were extracted from dictionaries of contemporary language as well as dictionaries of older language. The complexity of the phenomenon is underscored in the paper and the need for further research into the phenomenon is addressed. Finally, the paper demonstrates that orphan secondary imperfectives are not dealt with in a satisfactory manner in dictionaries of contemporary Croatian, and more attention ought to be paid to this phenomenon in lexicography.

Ključne riječi: glagolski vid, sekundarna imperfektivizacija, osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli, hrvatski jezik

Keywords: aspect, secondary imperfectivization, orphan secondary imperfectives, Croatian language